

GRAIUL AROMÂNILOR FĂRȘEROȚI DIN DOBROGEA

Ediție revăzută și adăugită

www.editurauniversitara.ro

MANUELA NEVACI

**GRAIUL AROMÂNILOR
FĂRȘEROȚI DIN DOBROGEA**

Ediție revăzută și adăugită

www.editurauniversitara.ro

EDITURA UNIVERSITARĂ
București

Tehnoredactare computerizată: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Copyright © 2011
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. Nicolae Bălcescu 27-33,
sect. 1, București.
Tel./Fax. (021) 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro.
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

EDITURĂ RECUNOSCUTĂ DE CONSILIUL NAȚIONAL AL
CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR
(C.N.C.S.I.S.)

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NEVACI, MANUELA

Graul aromânilor fărșeroți din Dobrogea /
Manuela Nevaci. - București : Editura Universitară,
2011

Bibliogr.
ISBN 978-606-591-265-6

811.135.1'282(497):913(498.8)

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Universitare.

Distribuție: tel/fax: (021) 315.32.47
(021) 319.67.27
comenzi@editurauniversitara.ro

ISBN 978-606-591-265-6

CUPRINS

Nicolae Saramandu, CUVÂNT INTRODUCȚIV	9
Transcrierea fonetică. Semne diacritice	11
Lista localităților și a subiecților anchetați	16
Capitolul I: Fărșeroții. Prezentare generală	17
1. Originea fărșeroților	23
2. Păstoritul – un <i>modus vivendi</i> al fărșeroților	25
3. Alte ocupații	31
4. Portul bărbaților	32
5. Portul femeilor	33
6. Particularități ale graiului fărșerot în limba scriitorilor aromâni din secolul al XVIII-lea	35
7. Fărșeroții în Dobrogea	49
Capitolul II: Graiul aromânilor fărșeroți din Dobrogea ..	55
A. <i>Fonetica și fonologia</i>	55
1.1. Vocale	55
1.1.1. Descrierea sistemului vocalic	55
1.1.2. Distribuția vocalelor	56
1.1.3. Neutralizări privind gradul de deschidere a vocalelor	57
1.2. Semivocalele și vocalele scurte finale	58
1.2.1. Distribuția semivocalelor	59
1.2.2. Vocale scurte finale	60
1.2.3. Vocale nazalizate și vocale lungi	61
1.3. Transformări fonetice	62

1.3.1. În silabă accentuată	62
1.3.2. În silabă neaccentuată	67
1.4. Diftongii	74
2. Consoane	75
2.1. Descrierea sistemului	75
2.2. Opoziția de sonoritate	76
2.3. Particularități fonetice și fonologice în consoan-	
tismul graiului fărșerot	77
2.4. Transformări fonetice specifice consoantismului	
graiului fărșerot	79
B Morfologia	90
Substantivul	90
1. Aspecte privind cazul substantivelor	90
Articolul	102
Articolul hotărât	102
A. Articolul hotărât enclitic	102
1. Articulația substantivelor masculine	103
2. Articulația substantivelor feminine	112
B. Articolul hotărât proclitic	113
1. Articulația numelor proprii de persoană	113
2. Articolul nehotărât	114
Adjectivul	115
1. Adjective cu patru forme	115
2. Adjective cu trei forme	116
3. Adjective cu două forme	117
4. Adjective invariabile	117
5. Gradele de comparație	118
6. Topica	119

Pronumele	119
1. Pronumele personal	119
2. Pronumele reflexiv	121
3. Pronumele posesiv	121
4. Pronumele demonstrativ	122
5. Pronumele relativ-interogativ	124
6. Pronumele nehotărât	125
7. Pronumele negativ	126
Numeralul	126
1. Numeralul cardinal	127
2. Numeralul adverbial	128
3. Numeralul ordinal	128
Verbul	129
A Indicativul	131
1. Prezentul	131
2. Imperfectul	142
3. Perfectul simplu.....	143
4. Perfectul compus	146
5. Mai-mult-ca-perfectul	147
6. Viitorul	147
Conjunctivul	148
1. Conjunctivul prezent	149
2. Conjunctivul imperfect	151
3. Conjunctivul perfect	151
4. Conjunctivul-mai-mult-ca-perfect	152
Condiționalul	153
1. Condiționalul prezent	153
2. Condiționalul perfect	154
3. Condiționalul-mai-mult-ca-perfect	154

Prezumtivul	155
Imperativul	155
Infinitivul	156
Gerunziul	157
Participiul	158
Supinul	160
Adverbul	161
1. Adverbul de loc	161
2. Adverbul de timp	162
3. Adverbul de mod	163
Prepoziția	169
Conjuncția	169
Interjecția	170
Capitolul 3: Aspecte ale lexicului la aromânii din Dobrogea	172
Capitolul 4: Aspecte etnolingvistice la aromânii fărșeroți originari din Albania	194
Capitolul 5: Concluzii	204
Mic glosar de cuvinte specifice graiului fărșerot	212
Anexă. Imagini	216
Bibliografie	225

CUVÂNT INTRODUCATIV

La scurt timp după apariția lucrării *Verbul în aromână. Structură și valori* (București, Editura Academiei Române, 2006), Manuela Nevaci publică o nouă carte despre aromână, profilându-se deja ca o specialistă în domeniu. De data aceasta atenția autoarei s-a îndreptat către un grup de aromâni – **fărșeroții** –, din care face și ea parte și al căror grai, însușit în familie, îl vorbește în mod curent.

Prin cercetarea de față, Manuela Nevaci aduce în actualitate informația referitoare la fărșeroți și la graiul lor, după aproape opt decenii de la studiul devenit clasic, al lui Th. Capidan, *Fărșeroții. Studiu lingvistic asupra românilor din Albania*, „Dacoromania”, VI, 1929-1930. Dacă Th. Capidan se referea, așa cum rezultă din titlul studiului său, numai la fărșeroții din Albania, Manuela Nevaci îi include în cercetarea sa – pentru prima dată – și pe fărșeroții din Grecia.

Lucrarea Manuelei Nevaci se bazează pe informații culese, în principal, de la fărșeroții stabiliți în România, furnizând un bogat material inedit. La aceasta se adaugă date bibliografice din lucrări apărute după publicarea studiului lui Th. Capidan.

Autoarea a efectuat cercetări de teren în localități din Dobrogea (județul Constanța: Cogealac, M. Kogălniceanu, Palazu Mare, Poiana), unde s-au stabilit, între cele două războaie mondiale, fărșeroții veniți din țările balcanice, și precizează numele sub care sunt cunoscuți: *plisóti* (cei originari din Albania) și *şópani* (cei originari din Grecia).

Particularitățile lingvistice sunt prezentate pentru fiecare dintre aceste două grupuri, Manuela Nevaci contribuind la delimitarea celor două unități dialectale în cadrul graiului fărșerot. Este o contribuție a autoarei, care se adaugă cunoștințelor anterioare.

Tot o contribuție a autoarei este și glosarul de termeni considerați specifici pentru graiul fărșerot, ca și capitolul consacrat elementelor lexicale balcanice păstrate sau, dimpotrivă, înlocuite la fărșeroții din Dobrogea cu împrumuturi din dacoromână.

Interesante și binevenite sunt datele de ordin etnografic, cele privind ocupațiile (păstoritul), ca și ilustrațiile.

Manuela Nevaci confirmă, prin prezenta carte, pasiunea, competența și devotamentul cu care studiază, de mai mulți ani, aromâna și varietatea ei dialectală.

octombrie 2011

Prof. univ. dr. Nicolae Saramandu